

Ethical Problems in Services for Children in Care¹

Davut ELMACI²

Received: 12 October 2014, Accepted: 04 July 2015

ABSTRACT

Children in care are the children who cannot stay with their biological families due to some reasons and care and training of whom are done by the government in the child protection institutions or at foster families. An important service area of Ministry of Family and Social Policies is the services for children in care. Similarly that we can meet ethical problems in every field of life it's possible to have ethical problems in services for children in care. In this study; being a parent, sharing personal details of children in care with the institutions and third person, if children in care will learn the reason why he or she has taken under care, practices in adoption and foster care services and employment possibilities for children in care will be discussed according to case studies and practices in this field. It is seen that as child protection services needs interdisciplinary works, and to decline the ethical problems that occurred because of different professional and institutional approaches there is a need of developing child protection ethics.

Keywords: Ethics, Child Protection Ethics, Children in Care

EXTENDED ABSTRACT

Children in care are the children who cannot stay with their biologic families due to some reasons and care and training of whom are done by the government in the child protection institutions or by foster families. According to the Ministry of Family and Social Policies data in September 2014, 12.236 children stay at like children's home, orphanages or child home places and 3780 children stay with their foster families. Whatever the reason is; deciding a child's taking under care, feeding and training of him when he is under care, leaving from the under care process and following in the society always creates ethical dilemma. The situation that the most important decisions of an under care child's life is given by apart from their biological families shows us that deciding ethical is how important for under care children. In this study starting from the real example events and services for children in care we discuss the ethical problems that occur.

Ethic helps us to choose the truth, the best or best suitable in any condition. To accept a behavior or decision can change from one to another while reasoning it. It can be said that in child protection services the workers mostly reason those behaviours and truth accordingly to the law. But, neither all the actions or decisions which are in law cannot be ethical nor the ethical actions cannot be in the law. In child protection services it's always possible to meet dilemma. Child protection services require interdisciplinary works and this can cause different professional approaches in the face of ethical dilemmas.

The most important reason of taking a child under care is the problems in their families. In the other words with different reasons the parents cannot cover the basic needs of those children so they are taken under care. It can be said that the parents of those under care children are discussed that they could not cover the necessary needs of their children. For this reason it is being discussed that either the one who gave birth to a child as biological or the one who cares for the children better can be accepted as parents. Privacy is one of the most important principles in making ethic decision. For this reason privacy condition and how and to whom it will be shared takes a lot in ethic discussions. It can be said that the most wanted situation is to care and train the children services are done by the biological parents. But unfortunately it's not possible to do this every time and some children can be faced caring by

¹ Bu çalışmanın özeti 23-25 Ekim 2014 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen I. Uluslararası Çocuk Koruma Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Öğretmen, Amasya Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Politikası doktora öğrencisi, delmaci@gmail.com

apart from their parents. When a child needs caring; the government takes the action and the child is being cared by biologically foreign people in some caring institutions. So the data of the child is shared by the third persons. On the other hand it is another subject of discussion that the data of those under care children can be shared by whom? Social workers and psychologists come first in decision makers in professional field workers of those under care children. It is stated that both psychologists and social workers can share some of the data with third persons in ethic principles and law needs due to profit of getting advisory. It is important discussion in child protection services that employment of those under care people in the reserved number in governmental bodies. Even the workers in child care services are not agree on this issue.

To decrease the dilemmas caused and created by different professional and institutional approaches there is the need of developing shared child protection ethics. So, ethical standards can be developed to help the practitioners in child protection services while the situation is hard to make a decision. On the other hand it can be said that it will be better to take into the consideration of children's rights in the making decisions about the affecting children.

Koruma Altındaki Çocuklara Yönelik Hizmetlerde Etik Sorunlar¹

Davut ELMACI²

Başvuru Tarihi: 12 Ekim 2014, **Kabul Tarihi:** 04 Temmuz 2015

ÖZET

Koruma altındaki çocuklar, bakım ve yetiştirilmeleri devletçe sağlanan çocuklardır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının önemli bir hizmet alanı, koruma altındaki çocuklara yönelik hizmetlerdir. Hayatın her alanında olduğu gibi koruma altındaki çocuklara yönelik hizmetlerde de etik sorunlarla karşılaşılması mümkündür. Bu çalışmada anne baba olma, koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilerin kurumlarla ve kişilerle paylaşımı, koruma altındaki çocuğun koruma altına alınma nedenlerine ilişkin bilgileri öğrenip öğrenemeyeceği, evlat edinme ve koruyucu aile hizmetinde yapılan uygulamalar ve koruma altında yetişen çocuklara sağlanan istihdam olanakları örnek olaylara ve alandaki uygulamalara göre ele alınarak etik açıdan tartışılmaktadır. Çocuk koruma hizmetleri disiplinler arası bir çalışmayı gerektirdiğinden, farklı mesleki ve kurumsal yaklaşımlar nedeniyle ortaya çıkan etik sorunların azaltılabilmesi için ortak bir çocuk koruma etiğinin geliştirilmesi yararlı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Etik, Çocuk Koruma Etiği, Koruma Altındaki Çocuklar

1. Giriş

Koruma altındaki çocuklar, korunmaya ihtiyacı olup çeşitli nedenlerle biyolojik ailelerinin yanında kalamayan, bakım ve yetiştirilmeleri devletçe çocuk koruma kuruluşlarında ya da koruyucu aileler yanında sağlanan çocuklardır. 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanununa (SHK) göre beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; (1) Ana veya babasız, ana ve babasız, (2) Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, (3) Ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen, (4) Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocukların korunmaya ihtiyacı vardır (SHK, Md.3/b). 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda (ÇKK) ise bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk korunmaya ihtiyacı olan çocuk olarak tanımlanmıştır (ÇKK, Md.3/a). Çocuk Koruma Kanununda tanımlanan "korunmaya ihtiyacı olan çocuk" kavramının daha kapsamlı olduğu söylenebilir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 2014 yılı Eylül Ayı verilerine göre korunmaya ihtiyacı olan 12.236 çocuk sevgi evi, çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, çocuk evi gibi çocuk koruma kuruluşlarında, 3.780 çocuk ise koruyucu aileler yanında koruma altında bulunmaktadır.

Çocukların korunmaya ihtiyaç duymalarında ailenin ekonomik koşulları ve demografik özellikleri; anne ve babanın medeni durumları ve hayatta olup olmamaları; anne ve babanın çocuk yetiştirme anlayışı; çocuğa yönelik değerler ve tutumlar; çocuğu kötü yola yönlendirme eğilimleri; aile bireylerinin yaşam tarzları, evlilik dışı ilişkiler gibi unsurlar etkili olabilmektedir (Cılga, 1986, 37-38). Her ne sebeple olursa olsun bir çocuğun koruma altına alınmasına karar verilmesi, koruma altındayken çocuğun bakım ve yetiştirilmesi, çocuğun koruma altından ayrılış süreci ve toplum içinde izlenmesi hep etik ikilemler ortaya çıkarır. Örneğin, çocuğun ailesi yanında mı yoksa devlet koruması altında mı bakılmasının onun daha çok yararına olacağı, koruma altına alınacaksa koruyucu aile yanında mı yoksa bir çocuk koruma kuruluşunda mı bakılmasının daha uygun olacağı gibi konularda karar vermek her zaman kolay değildir. Koruma altındaki çocukların hayatlarıyla ilgili önemli kararların biyolojik ebeveynleri dışında başka yetişkinlerce veriliyor olması etik karar vermenin koruma altındaki çocuklar açısından ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada gerçek olaylara dayalı örnek olaylardan ve çocuk koruma hizmetlerindeki uygulamalardan hareketle koruma altındaki çocuklarla ilgili ortaya çıkan etik sorunlar tartışılmaktadır. Yazar tarafından üretilen örnek olaylarda ilgililerin kimliklerinin belli olmaması için olayın özünü değiştirmeyen değişiklikler yapılmıştır.

¹ Bu çalışmanın özeti 23-25 Ekim 2014 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen I. Uluslararası Çocuk Koruma Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Öğretmen, Amasya Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Politikası doktora öğrencisi, delmaci@gmail.com

2. Koruma Altındaki Çocuklar ve Etik

Etik, “ne yapmalıyım?” ya da “bu doğru olur mu?” diye soran herkesle ilgilidir. Başkaları hakkında ahlaki yargılarda bulunulduğunda, başkalarının eylemleri övüldüğünde ya da kınandığında etikle ilgili bir konu var demektir (Haynes, 2002: 17). Etik, insan eylemlerini konu alır. Ancak etiğin konu edindiği eylemler her türlü insan eylemi olmayıp öncelikle ahlakiliği vurgulayan eylemlerdir. Etiğin ahlakileştirme, ideolojiye dönüştürme ya da dünya görüşü ortaya koyma gibi bir amacı yoktur. Etik, ahlaki eylemlere belirli bir yöntemle yaklaşarak temellendirilmiş sonuçlara ulaşmayı amaçlar (Pieper, 1999: 17). Etik, özelde “nasıl davranmalı?” sorusunu, genelde “nasıl yaşamalı?” sorusunu yanıtlayan yaklaşımları inceleyen ve çözümleyen bir felsefe dalıdır (Türkeri, 2008: 8). Değerlerle ilgili bir felsefe dalı olduğu için etiğe ahlak felsefesi de denilmektedir. Etik tartışmalardaki temel konu, insan eylemlerini ahlaki bakımdan değerli ya da değersiz kılanın ne olduğudur. Ahlaki anlamda bir eylemi değerli yaparsa o eylemin iyi olması, iyiyi ortaya koymasıdır. (Akarsu, 1965’den akt. Aydın, 2002: 5). Ancak “iyi”nin tanımı herkes için aynı olmayabileceğinden herhangi bir ahlaki durum karşısında doğru karar verebilmek için herkesin gerekçesi de aynı olmayabilir.

Ahlaki eylemleri iyi, doğru olarak nitelendirebilmek için farklı gerekçelendirme yaklaşımlarını benimseyen birbirinden farklı etik kuramlar vardır. Örneğin, teolojik kurama göre bir eylemin ahlaki değerini o eylemin sonucu belirler. Eğer bir kimse son derece iyi niyetli ve ahlaki ilkelere uyarak eylemde bulunuyor ancak o eylemin nihai sonucu kişiye ya da eylemden etkilenenlere zarar veriyor ve olumsuz bir sonuç ortaya çıkarıyorsa teolojik kurama göre bu eylem kesinlikle yanlış bir eylemdir (Cevizci, 2008: 15). Deontolojik kurama göre bir davranışın ahlaki davranış olabilmesi için kişinin ortada bir yükümlülük olduğunu ve onu yerine getirmek zorunda kaldığını kabul etmesi gerekir. Örneğin, anne babanın polisiye durumlardan korktukları için çocuklarına bakma eğiliminde olmaları ahlaki bir davranış değildir. Ancak anne baba sırf kendi çocukları olduğu için, bir yükümlülükleri olduğunu kabul ederek çocuklarına bakma eğilimindeyse deontolojik kurama göre bu ahlaki bir davranıştır (Türkeri, 2008: 127-130). Haklar temeline dayalı etik ise insan eylemlerini bireysel haklar açısından ele alarak değerlendirir. Buna göre etik yönden karar verebilmek için bireyin yasal, politik ve etik olarak ne gibi haklara sahip olduğuna bakılması gerekir (Karnblau ve Starling, 1999’dan akt. Aydın, 2003: 21). Koruma altındaki çocuklara yönelik hizmetlerde daha çok haklar temeline dayalı etiğe göre değerlendirme yapıldığı söylenebilir. Çünkü çocuklarla ilgili hizmetlerde genel yaklaşım çocuğun yüksek yararının gözetilmesidir. Çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ise hak temelli bir yaklaşımı gerektirmektedir.

Görüldüğü gibi, bir davranışın ya da kararın doğru kabul edilebilmesinin gerekçelendirilmesi kişiden kişiye değişebilmektedir. Koruma altındaki çocuklar açısından ise görevlilerin daha çok mevzuata göre gerekçelendirme yaparak karar verme eğiliminde olduğu söylenebilir. Ancak mevzuata uygun her eylem ya da karar etik olmayabileceği gibi etik kabul edilen her eylemin de mevzuata uygun olması gerekemeyebilir. Çocukların korunmasına yönelik hizmetlerde hangi kararın çocuğun yüksek yararına olacağı ile ilgili her zaman etik ikilemlerle karşılaşmak mümkündür. Çocuk koruma hizmetlerinin disiplinler arası bir çalışmayı gerektiriyor olması ise bu etik ikilemler karşısında farklı mesleki yaklaşımların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Aşağıda koruma altındaki çocuklarla ilgili etik karar vermede zorlanılan bazı durumlar gerçek olaylara dayalı örnek olaylardan ve çocuk koruma hizmetlerindeki uygulamalardan hareketle tartışılmaktadır.

2.1. Anne Baba Olma

Çocukların koruma altına alınmalarında önemli bir etken aileleriyle ilgili yaşanan sorunlardır. Yani ailenin çeşitli nedenlerle çocuğun sağlıklı bir şekilde yetişmesi için gerekli yükümlülükleri yerine getirememesi çocuğun koruma altına alınmasına neden olmaktadır. Mill (2009), bir çocuğu dünyaya getirme olayının, insanın yaşamı boyunca en sorumlu eylemlerinden birini oluşturduğunu, çocuğun gıdası yanında eğitim, öğretim ve terbiyesinin de sağlanması gerektiğini söylemektedir. Ona göre, bunları sağlamada hiçbir ümit olmadan çocuğu dünyaya getirmek hem çocuğa karşı, hem de topluma karşı ahlaki bir cinayettir.

Dünyaya getirilecek çocuk için istenen bir hayatın hiç değilse normal gereklerini sağlamadan bu sorumluluğu üstlenmek (yani çocuğun, bir bela mı yoksa bir nimet mi olacağı belli olmayan bir hayata sahip olmasına neden olmak) o çocuğa karşı bir cinayettir (Mill, 2009: 211).

Mill'in (2009) bu görüşlerinden, bir çocuğu dünyaya getirmeden önce anne babaların o çocuğun korunmaya ihtiyacı olmasını engelleyici önlemler almaları gerektiği anlamı çıkarılabilir. Mill (2009) ayrıca, anne babalar çocuklarına gerekli eğitim olanakları sağlamadıklarında, devletin masrafını anne babalardan alarak bunu sağlamak zorunda olduğunu belirtmektedir.

Mill (John Stuart Mill), teolojik kuramın temsilcilerindedir. Teolojik kuram aynı zamanda faydacılık ve sonuççu etik kuramı olarak da bilinir ve eylemlerin sonuçlarına odaklanır. Günümüzde çocukların koruma altına alınmalarında anne babalarının zihinsel engelli olması gibi nedenler de bulunmaktadır. Hatta peş peşe doğum yapıp zihinsel engelli olmaları nedeniyle çocukları koruma altına alınan aileler de bulunmaktadır. Meslek elemanları arasında da zihinsel engelli kişilerin doğum kontrol yöntemleriyle bile olsa çocuk sahibi olmalarının engellenip engellenemeyeceğiyle ilgili tartışmalar yaşanmaktadır. Böyle bir durumda Mill'in yaklaşımından hareket edilirse zihinsel engelli kişilerin çocuk sahibi olmalarının engellenmesi gerektiği sonucuna ulaşılabilir. Ancak bu durum herkes için kabul edilebilir bir yaklaşım değildir. Olaya insan hakları ve bireysel haklar açısından bakıldığında zihinsel engelli bile olsa bir kimsenin çocuk sahibi olmasının engellenmesi kabul edilebilir görünmemektedir.

Koruma altındaki çocukların anne babalarının bazı durumlarda çocuklarına karşı yükümlülüklerini yerine getiremedikleri yönünden eleştirildiği söylenebilir. Bu yüzden toplumda çocuğu biyolojik olarak dünyaya getirenin mi yoksa çocuğa en güzel bakımı sağlayanın mı anne baba olduğuyla ilgili tartışmalar yaşanmaktadır. Anne baba olmayla ilgili etik yönden tartışılacak bir örnek de aşağıda yer almaktadır.

Örnek Olay 1

Bebek, dokuz çocuğuyla birlikte kocasının şiddeti nedeniyle doğudan kaçarak İstanbul'a yerleşen bir ailenin en küçük çocuğudur. Talasemi hastasıdır. 20 günde bir biyopsi yapılması ve kanının değiştirilmesi gerekmektedir. Çocuk kuruma terk edilir. Anne diğer sekiz çocuğunu çalıştırarak, kendisi hiç çalışmayarak çok kötü ve zor koşullarda İstanbul'da yaşamını sürdürür. Kurumdaki çocuğu bir aile koruyucu aile olarak yanına alır. Onun sağlığıyla, gelişimiyle, yeteneğiyle ilgilenir. Ailenin yaşadığı çok güzel bir evde çocuğa bir oda ayrılır. Gece gündüz çocuğun yanında kalan bir bakıcı tutulur. Özel sağlık sigortası yaptırılır. Çocuğun gelişimi için eğitimi, sosyal çevresi geliştirilir. Ailenin tek çocuğuyla parklara, sinemalara, alışveriş merkezlerine gidilir. Arkadaşları olur. Kısacası çocuğun çevresi, sosyo ekonomik durumu gelişmiş olan bu ailenin çevresi olur. Çocuk altı yedi yıl bu koruyucu ailede kalır. Daha sonra aile Medeni Kanunun çocuklu ailenin de evlat edinmesine olanak sağlamasına dayanarak çocuğu evlat edinmek ister. Ancak SHÇEK "Hayır" der. Gerekçe, biyolojik annenin çocuğun evlat edinilmesini istememesidir. Bu doğrultuda mahkeme evlat edinmeyi kabul etmemiştir ve Yargıtay da bu kararı onamıştır.

Kaynak: Asma, 2008: 126.

Yukarıdaki örnek olay incelendiğinde çocuğu doğuranın mı yoksa büyütenin mi onun anne babası olduğu sorulabilir. Diğer bir ifadeyle, çocuğu karnında büyüten mi yoksa kalbinde büyüten mi onun annesidir? Yasalarda genellikle biyolojik anne baba lehinde kurallar bulunduğu anlaşılmaktadır. Nitekim benzer bir olayda da Yargıtay biyolojik anne lehine karar vermiştir. Biyolojik annenin evlilik dışı doğan çocuğunu terk ettiği, çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirildiği, koruyucu ailenin daha sonra çocuğu evlat edinmek istediği ancak biyolojik annenin ortaya çıkarak evlat edinmeye razı olmadığı bir olayla ilgili yerel mahkemenin çocuğu büyüten aile lehine karar vermesine ve bu kararında direnmesine rağmen Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca biyolojik anne lehine oy çokluğuyla karar verilmiştir. Karşı oyda, emekle oluşan anneliğin biyolojik annelikten daha üstün olduğu belirtilmiştir (E: 2-431, K: 2011/553). Bu olayda annenin çocuğunu hangi şartlar altında, hangi toplumsal etkenler nedeniyle terk etmek durumunda kaldığının incelenmesi daha başka etik tartışmalar da ortaya çıkarabilir.

Çoğu zaman çocukla ilgili sorumluluğun biyolojik anne babada olduğu kabul edilse de bu durum ikilemleri her zaman çözememektedir. Dede ve ninelerin torunlarıyla ilgili kararlarda ne derece söz sahibi olabilecekleri de bir başka sorundur. Biyolojik ailenin ebeveynliği mümkün olmayıp çocuklar evlat edindirildiğinde ya da koruyucu aile yanına yerleştirildiğinde devletle aileler arasında sözleşmeler

imzalanmakta ve bir bakıma bazı sözleşmelerle ana baba olunmaktadır. Annenin tek başına çocuk sahibi olması, geç yaşlarda çocuk sahibi olma, gay ve lezbiyenlerin çocuk sahibi olmaları da etik açıdan tartışmalı konulardır (Cohen, Tran ve Rhee, 2007: 20). Bütün bu durumlarda rahatlıkla “evet” ya da “hayır” diyebilmek kolay değildir.

2.2. Koruma Altındaki Çocuklarla İlgili Bilgilerin Gizliliği

Gizlilik, etik karar vermede önemli bir ilkedir. Bu nedenle gizliliğin sağlanması ve ne şekilde kimlerle paylaşılacağı etik tartışmalarda önemli bir yer tutar. Bir çocuğun bakım ve yetiştirilmesinin öncelikle biyolojik anne babası tarafından sağlanmasının genellikle istenen bir durum olduğu söylenebilir. Ama ne yazık ki bunu sağlamak her zaman mümkün olamamakta ve bazı çocuklar kendi aileleri dışında başkaları tarafından bakılmak durumunda kalmaktadır. Çocuğun korunmaya ihtiyaç duyması halinde bu olaya devletin müdahalesi gerekmekte ve çocuk çeşitli bakım kuruluşlarında kendisi için biyolojik olarak yabancı olan kişiler tarafından bakılmaktadır. Dolayısıyla çocukla ilgili özel bilgiler de bu üçüncü kişiler arasında paylaşılmaktadır.

Çocukla ilgili bazı bilgileri üçüncü kişiler bilmiş olsa bile çocuğun kendisi bunu bilemeyebilir. Koruma altına alınan çocukların kendileriyle ilgili bilgilerin ne kadarını bilip bilemeyecekleri sorulabilir. Çocuk Hakları Sözleşmesinde, mümkün olduğu ölçüde çocuğun ana babasını bilme hakkına sahip olduğu ifade edilmektedir (Madde 7). Ancak tecavüz sonucu ya da ensest bir ilişki sonucunda doğmuş bir çocuğa bu durum açıklanmalı mıdır ya da nerede, ne zaman, nasıl açıklanmalıdır? Bununla ilgili mevzuatta kesin ve açıklayıcı kuralların bulunmadığı söylenebilir. Böyle bir durumda da değerlendirmelerin meslek elemanlarının kararlarına göre yapılması durumu ortaya çıkmaktadır. Bu değerlendirmelerde çocuğun yüksek yararı düşünülerek çocuk için en iyi olana karar verilmesi gerekmektedir. Bu durumla ilgili bir örnek olay aşağıda verilmektedir.

Örnek Olay 2

Sosyal Çalışmacı Ahmet bir ilin çocuk hakları yetiştiren temsilcisidir. Her zaman ve her yerde mümkün olduğunca çocuk haklarının bilinmesine çalışmaktadır. Bir gün arkadaşlarıyla iş dolayısıyla bir yetiştirme yurduna gitmişlerdir ve o yemeğini çocuklarla yemek istemiştir. Yemekte çocuklara çocuk haklarından bahsetmiştir. Bir çocuk “ben ailemin kim olduğunu bilmek istiyorum” deyince Ahmet, bunu öğrenmek için dilekçeyle başvurabilirsin demiştir. Çocuk ailesinin kim olduğunu öğrenmek için ilgili kuruma dilekçe yazmıştır. Çocuk tecavüz sonucunda doğmuş olduğundan meslek elemanları yaptıkları değerlendirmelerde bu durumun öğrenilmesinin çocuğu sarsacağı ve onun yararına olamayacağı kanaatine varmışlardır. Çocuğun dilekçesine de “ailesinin kim olduğuyla ilgili bir bilgiye rastlanılmamıştır” diye cevap yazılmıştır.

Kaynak: Gerçek bir olaya dayanarak yazar tarafından üretilmiştir.

Yukarıdaki örnek olayda meslek elemanı çocuğa yardımcı olmak istemiş ve hakkını nasıl arayabileceğinin yolunu göstermiştir. Ancak bu durumda bilgilerin çocuğa söylenip söylenemeyeceği sorunu ortaya çıkmıştır. Meslek elemanları arasındaki genel eğilimin, eğer çocuk tecavüz, ensest ilişki gibi nedenler sonucunda dünyaya gelmişse bunun çocuk tarafından bilinmemesi gerektiği yönünde olduğu söylenebilir. Yani bazı bilgilerin çocuğu derinden sarsacağı ve çocuğun yüksek yararına olmayacağı kanaati oluşmuşsa bu bilgiler çocuğa söylenmemektedir. Ancak burada bir başka sorun ortaya çıkmaktadır. Çocuk 18 yaşını tamamlayıp devlet koruması altından (dolayısıyla çocukluktan) ayrıldığında kendi başına, yalnız olarak ailesini bilmeme durumuyla karşı karşıya kalmaktadır. Böyle bir durumda çocukluktan yetişkinliğe geçen birisi ailesini bulmayla ilgili bunalımlar yaşayabilir ve yanlış kişilerden yardım isteme, ilgisiz kişilerle işbirliği yapma gibi değişik yollar deneyebilir ve bazen de kendisini çok üzen şeylerle karşılaşabilir. Bu nedenle çocuk koruma altındayken, meslek elemanları ve ilgili uzmanlardan yardım ve destek alabilecek durumdayken, çocukla ilgili özel bilgileri uygun bir şekilde söylemenin daha kabul edilebilir bir yaklaşım olduğu söylenebilir.

Diğer yandan koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilerin kimlerle paylaşılacağı da önemli bir tartışma konusudur. Koruma altındaki çocuklarla ilgili işlemlerde karar verici meslek elemanlarının başında sosyal çalışmacılar (sosyal hizmet uzmanları) ve psikologlar gelmektedir. Gerek psikologların gerekse sosyal çalışmacıların etik ilkelerinde yasal gerekler ve danışanın yararı için bazı bilgilerin başkalarıyla paylaşılabilmesi belirtilmektedir (www.shudernegi.org; www.psikolog.org.tr). Çocuk koruma

kuruluşlarında çocuklarla ilgili bilgilerin saklandığı yerler sosyal servislerdir. Yetiştirme yurtlarında, sosyal servislerde sosyal çalışmacı ve psikolog bulunmaktadır. Çocuk yuvalarında ise bu meslek elemanlarının dışında çocuk gelişimci de sosyal serviste yer almaktadır. Dolayısıyla çocuklarla ilgili dosyalarındaki bilgiler bu meslek elemanları tarafından bilinmektedir.

Çocuk bir kuruluştan başka bir kuruluşa gittiğinde kişisel dosyası da gitmekte ve çocukla ilgili dosyasındaki tüm bilgiler gittiği kuruluştaki sosyal servis elemanları tarafından öğrenilmektedir. Böyle bir durumda örneğin, bir psikolog çocukla ilgili bir rapor düzenlerken bu raporun bir başka meslektaşına ya da meslek elemanı tarafından okunacağını bilerek raporuna her şeyi yazmalı mıdır? Böyle bir durumda meslek elemanının çocuğun yüksek yararını düşünerek bir değerlendirme yapması gerektiği söylenebilir. Yazarın katıldığı bir hizmetiçi eğitim programında eğitici olarak bulunan bir psikolog, herkese güvenilmediğini ve çocukla ilgili çok özel şeyleri çocuğun dosyasına koymadığını ifade etmiştir. Yazarın tanık olduğu bir başka olayda da sekiz dokuz yaşlarındaki çocukların cinsellikle ilgili bazı eylemleriyle ilgili bir vaka toplantısında olayın çocukların dosyalarında yer almaması kanaatine varılmıştır. Bunun nedeni olarak da çocukların başka kuruluşlara gitmeleri durumunda bu yaşlarında böyle bir eylemle ilişkilendirilmelerinin onların yararına olamayacağı gösterilmiştir.

Koruma altındaki çocuklarla ilgili özel bilgilerin aynı kuruluştaki sosyal servis elemanları tarafından diğer çalışanlarla (öğretmen, bakıcı anne gibi) paylaşılıp paylaşılmayacağı da bir tartışma konusudur. Bu konuda meslek elemanları arasında farklı yaklaşımlar olduğu anlaşılmaktadır. Bununla ilgili meslek elemanlarının bazı ifadeleri şunlardır:

Göreve ilk başladığım yıllarda çocuklarla ilgili özel bilgilerin sosyal servis elemanları dışındakilerle paylaşılmamasının yasal dayanakları var sanıyordum. Zamanla anladım ki bu durum yasalardan değil gelenekten kaynaklanıyor. Yani kurumda öyle bir gelenek oluşmuş. Böyle olduğunu anlayınca çocuklarla ilgili bilgileri grup sorumlusu öğretmenlerle paylaşmaya başladım (Psikolog A).

Bence çocuklarla ilgili bilgilerin öğretmenlerle ya da bakıcılarla paylaşılmaması gerekir. Çocuğun özel bilgilerini öğretmenin bilmesine gerek yok (Sosyal Çalışmacı B).

Öğretmenlerin grubundaki çocukların özelliklerini bilmesi gerekir. Ben söylüyorum. Ancak bir keresinde öyle bir durum oldu ki çocuğun durumu çok özel. Ben grup sorumlusu öğretmene bu çocuğun durumu çok özel, bunu sizinle paylaşmam demedim. Benim bilgileri onlarla paylaştığımı biliyorlar. Hemen bir gölge dosya oluşturdum. Öğretmene gölge dosyayı gösterdim. O gerçek dosyayı hiçbir zaman göremedi ama işine yarayan bilgileri gölge dosyadan öğrendi (Psikolog B).

Öğretmenin grubundaki çocuğun dosyasını bilmesi gerekir. Çocukla sürekli berabersin. Mesela taciz, tecavüz gibi nedenlerle geldiyse ona ufak bir dokunmandan, elini tutmandan çok rahatsız olabilir. Öğretmen çocuğun dosyasını bilmeli ki çocuğa ona göre yaklaşmalı (Öğretmen A).

Görüldüğü gibi, bazı meslek elemanları bilgilerin paylaşılmasından yanayken bazıları da paylaşılmamasını istemektedir. Meslek elemanları arasındaki bu farklılığın çocuklarla ilgili bilgilerin paylaşımıyla ilgili mevzuatta kesin kuralların bulunmamasından kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca farklı mesleki yaklaşımlar da böyle bir farklılığa yol açıyor olabilir. Diğer yandan koruma altındaki çocuklarla ilgili özel bilgilerin koruyucu ailelerle ve okuldaki öğretmenleri ve okul yöneticileriyle ne derecede nasıl paylaşılacağı da etik yönden tartışılmalı konular arasındadır.

2.3. Koruyucu Aile ve Evlat Edinme Uygulamaları

Koruyucu aile, çeşitli nedenlerle biyolojik aileleri yanında bakımları sağlanamayan ve evlat edindirilemeyen çocukların bakımlarını ücretli veya gönüllü olarak sağlayan aile ya da kişilerdir. Çocuğun koruyucu aile yanında bakılması kısa ya da uzun süreli olabilir ve devlet gözetiminde gerçekleşir (ASPB, 2014: 49). Evlat edinme hizmeti ise kendi ailesi ile yaşama şansı kalmamış ve durumu evlat edinmeye uygun çocukların, yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucunda evlat edinmesinde bir sakınca görülmeyen aileler yanına yerleştirilmesidir. Evlat edinme ile çocuk, evlat edinen ailenin kütüğüne işlenerek soyadını alır ve biyolojik çocuk gibi eşit haklara sahip olur (ASPB, 2014: 50).

Koruma altındaki çocukların evlat edinilmesinde bazı belirsizlikler bulunmaktadır. Evlat Edindirme Yönergesinde (EEY), evlat edinecek olana evlat edindirilen çocukların özellikleri ile evlat edinmenin sosyal ve hukuki sonuçları hakkında bilgi verileceği belirtilmektedir (EEY, Md. 9). Burada evlat edindirilen çocukların özellikleri derken bundan ne anlaşıldığını meslek elemanları farklı yorumlamaktadır. Uygulamalara bakıldığında, bazı meslek elemanları sadece çocukların sağlık durumuyla ilgili bilgileri aileye söylerken bazıları ise sağlık durumu yanında çocuğun evlilik dışı, tecavüz, ensest gibi bir ilişki sonucunda doğup doğmadığıyla ilgili bilgileri de evlat edinecek aileye söylemektedir.

Evlat Edindirme Yönergesinde evlat edindirilecek çocuğun kardeşi olması halinde mümkün olduğunca birlikte evlat edindirilmelerine ya da birbirlerine yakın ikamet eden ve birbirleriyle görüşebilecek ailelere yerleştirilmelerine özen gösterileceği ifade edilmektedir (EEY, Md. 21). Çocuk bakımında genel kanı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından kabul edilen temel ilke, bir çocuğun en iyi yetişebileceği yerin aile ortamı olduğudur. Ancak, kardeşlerin aynı aile tarafından evlat edinilmediği durumlarda, kardeşleri bir birlerinden ayrı ortamlarda yaşamak zorunda bırakmaya kimin ne şekilde hakkı olup olmadığı sorulabilir. Böyle bir durumda, çocukların konumu hukuksal olarak evlat edindirmeye uygun olsa bile sırf kardeşler birbirlerinden ayrılmasınlar diye evlat edindirmek yerine onların yatılı bir sosyal hizmet kuruluşunda (yetiştirme yurdu, çocuk yuvası, sevgi evi gibi) bakılmaları istenebilir mi? Benzer şekilde çocukların koruyucu ailelere yerleştirilmesinde de kardeşlerin birbirlerinden ayrılmaları durumu önemli sorunlar olarak görünmektedir.

Kardeşleri birbirlerinden ayıran bir uygulama da çocuk koruma kuruluşlarının yapılarından kaynaklanmaktadır. Kardeşlerin yaş, cinsiyet, gelişim vb. nedenlerle farklı yatılı sosyal hizmet kuruluşlarına yerleştirilmesi onların birbirlerinden ayrılmaları sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Çocuk koruma kuruluşlarında 0-6, 0-12, 13-18 gibi yaş gruplamaları bulunmaktadır. Eğer bu kuruluşlar aynı yerde değilse kardeşler birbirlerinden ayrılmak zorunda kalmaktadır. Çocukların evlat edindirilmesinde aileler yönünden de etik ikilemlerle karşılaşmaktadır. Bununla ilgili bir örnek olay aşağıda verilmektedir.

Örnek Olay 3

A ailesi, bir İldeki Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne başvurarak 0-1 yaş arası bir kız bebek evlat edinmek istediklerini bildirmiş ve evlat edinmek için sıraya alınmışlardır. Bu aile üç yıldır istedikleri özellikteki çocuk için beklemektedir. B ailesi de 1-2 yaşları arasında kız bebek evlat edinmek için başvurmuş ve altı aydır beklemektedirler. Bu sırada 1 yaşını 1 gün geçmiş olan durumu evlat edinilmeye uygun bir kız bebek koruma altına alınmıştır. Bu durumda bebeğin hangi aileye evlat edindirilmesi daha uygun olur?

Kaynak: Gerçek olaylara dayalı olarak yazar tarafından üretilmiştir.

Yukarıdaki örnek olayda üç yıldır istedikleri özellikteki bir çocuğu evlat edinmek için bekleyen aile bir günlük bir yaş farkı için hâla beklemeye devam etmeli midir? Öte taraftan diğer aile altı ay gibi kısa bir sürede evlat edinmeye kavuşacaktır. Ailelerin istekleri ve dilekçeleri dikkate alındığında yasalar daha kısa süre bekleyen ikinci ailenin çocuğu evlat edinmesini belirtmektedir. Ancak ilk ailenin bir günlük yaş farkı için bu fırsatı kaçırmak birkaç yıl daha beklemeye devam etmesi ne kadar adildir? Her ne kadar karar vermede çocuğun yüksek yararı esas olsa da yukarıdaki örnek olayda durumun sadece çocuk yönünden değil yetişkinler yönünden de ele alınması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Diğer yandan ülkemizde koruyucu aile uygulaması ile evlat edinme uygulamasının bir birine benzer uygulamalar olduğu yönünde bir algı olduğu da söylenebilir. Bu nedenle bazı koruyucu aileler koruyucu ailesi oldukları çocukları evlat edinilmiş çocuk gibi görmektedirler. Bununla ilgili bir örnek olay aşağıda verilmektedir.

Örnek Olay 4

Koruyucu ailesi oldukları 2,5 yaşındaki T.Y.'nin başka bir aileye evlatlık verilmesi üzerine H. S. ve eşi S. S. Hendek ilçesinde bulunan Bakan Çubukçu ile görüştü. Görüşmenin ardından açıklama yapan Bakan Çubukçu, kurumun yaptığı muamelede bir hatası olmadığını ifade ederek, "Evlat edindirmeye uygun bir çocuğun koruyucu ailede geçirdiği süre geçici bir süredir. Türk toplumu yapı olarak her şeye çok çabuk bağlanıyor, seviyor, alışıyor. Ben de insan olarak öyleyim. Bazen koruma altındaki çok sıklıkla gördüğüm bir bebek evlatlık verildiğinde ben de üzülüyorum. Ondan ayrılmak üzüyor beni. Ben bu anlamda ailenin başlattığı hukuk mücadelesi sonucunda, hukuk böyle bir karar verirse tabii ki ailenin yanında olacağız. Bir taraftan dört yıldır, evlat edindirme sırasında çocuk hasretiyle yanan bir aile, diğer tarafta o çocuğa sevgiyle bağlanmış bir başka aile

var. Gerçekten insan olarak böyle bir durumda tercih yapmak çok güç. Yani benim burada bir tercih kullanmam, ona değil buna verin demem mümkün değil. Dediğim gibi hukuk devletinde ve demokratik hakları gelişmiş bir ülkede bakanlık yapıyorum. Hukuk kuralları çerçevesinde tavır almaya çalışıyorum" dedi. Ailenin evlat edinme taleplerinin de bulunmadığını belirten Çubukçu, "Bu konuda annenin duygularını anlıyorum. Üzüntülerini kalben paylaşıyorum. Çocuk başka bir aileye evlatlık verildi. Az önce kendilerine sordum. Sizin yeni bir evlat edinme talebiniz oldu mu diye. Hayır dediler. Yani evlat edinmek istemiş olsalardı eğer, o çocuk onlara verilmezdi yaş haddi nedeniyle. Ama sadece koruyucu aile oldukları için verildi. Aile şöyle düşünmüş; biz bu bebeği 18 yaşına kadar büyüteceğiz. Bu çok ulvi bir duygu. Yani kimsesiz bir çocuğa 18 yaşına kadar bakmayı hedeflemek çok ulvi bir duygu. Ben bu yaklaşımlarına ancak saygı duyabilirim" diye konuştu. Koruyucu anne S.S. Bakan Çubukçu'ya gösterdiği ilgiden dolayı teşekkür ederek, hukuk mücadelesi başlattıklarını ve sonuna kadar sürdüreceklarını belirtti.

Kaynak: <http://www.iha.com.tr/haber-cubukcu-koruyucu-aile-ile-gorustu-42279/>

Yukarıdaki örnek olayda da koruyucu aile olarak çocuğu yanına alan aile, çocuğun bir başka aile tarafından evlat edinileceğini öğrenince buna karşı çıkmış ve çocuğu vermek istememiştir. Mevzuata göre koruyucu ailelik ile evlat edinme birbirinden tamamen ayrı uygulamalardır. Aileler çoğunlukla bunu ayırt edemediklerinden uygulamalarda sorunlarla karşılaşmaktadır. Aslında ailelerin zihnindeki koruyucu aile uygulaması ile görevlilerin zihnindeki koruyucu aile uygulaması algısı birbirinden farklı olabilmektedir. Esasında geleneksel koruyucu aile uygulamasının aileler tarafından evlat edinme gibi algılandığı da söylenebilir. Koruyucu aile olarak bir çocuğu yanına alan aile çocuğun hep kendileriyle kalacağını sanmaktadırlar. Bu tür sorunları ortadan kaldırmak için ya evlat edindirilme olasılığı olan çocukların koruyucu ailelere yerleştirilmesi uygulamasından vazgeçilebilir ya da profesyonel (uzmanlaşmış) koruyucu aile uygulamasına geçilerek evlat edindirilme olasılığı olan çocuklar uzmanlaşmış koruyucu ailelere yerleştirilebilir.

Evlat edinmede bilindiği gibi evlat edinilen çocuk ailenin biyolojik çocuğu gibi aynı haklara sahip olmaktadır. Eğer bir aile çocuğu olduğu halde evlat ediniyorsa biyolojik çocukla evlat edinilen çocuk hukuki anlamda kardeş olmaktadır. Böyle bir durumda ailenin malvarlığı biyolojik çocukla evlat edinilen çocuk arasında paylaşılmaktadır. Biyolojik çocuğun buna itiraz edip edemeyeceği ya da anne babasının evlat edinme durumunda biyolojik çocuğun kararının ne olacağı da önemlidir. Diğer yandan, aşağıda da belirtildiği gibi, koruma altında yetişen çocuklar için kendilerine ayrılan kontenjan dahilinde kamuda istihdam hakkı bulunmaktadır. Ancak çocuk evlat edinildiğinde reşit olduktan sonra böyle bir hakkı olmayacaktır. Günümüzde iş sahibi olmanın, hele de bir kamuda işe girebilmenin çok önemli olduğu düşünülürse, çocuğu evlat edindirmenin onun yetişkinlik hayatını nasıl etkileyeceğinin gerek meslek elemanları gerekse evlat edinen aileler tarafından çok iyi analiz edilmesi gerekmektedir.

2.4. Koruma Altından Ayrılan Gençlerin Kamuda İstihdam Edilmesi

Engellilerin istihdamında olduğu gibi koruma altında yetişen kişilerin istihdamında da dezavantajlılık önemli bir avantaj sağlıyor gibi görünmektedir. Bilindiği gibi, Sosyal Hizmetler Kanununa 1988 yılında eklenen 3413 sayılı kanunla, tüm kamu kurum ve kuruluşlarına her yıl mevcut kadrolarının binde biri oranında korunmaya ihtiyacı olan çocukları istihdam etme zorunluluğu getirilmiştir (Ek Madde 1). Böylelikle 1988 yılından günümüze kadar binlerce çocuk bir devlet kurumunda göreve başlamıştır. 2014 yılında koruma altındaki çocukların kamuda istihdamına ilişkin mevzuatta düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre koruma altındaki çocukların istihdam hakkından yararlanabilmeleri için korunma kararının çocuk reşit oluncaya kadar devam etmesi ve çocuğun en az iki yıl koruma altında bulunması gerekmektedir.

Koruma altında yetişen kişilerin kendilerine ayrılan kontenjan dahilinde kamuda istihdam edilmeleri çocuk koruma hizmetlerinde önemli bir tartışma konusudur. Çocuk koruma hizmetlerinde çalışan personel arasında bile bu konuda bir görüş birliği bulunmamaktadır. Koruma altında yetişenlere ayrıcalıklı olarak kamuda istihdam hakkı verilmesine karşı olanlar genelde çocukların iş garantisi nedeniyle eğitimlerini başarılı bir şekilde sürdüremediğini ve hayata hazırlanamadığını, çocukların yükseköğrenime özenmediğini, istihdam garantisinin koruma altına alınan çocuk sayısını artırdığını, toplumda çok sayıda işsiz varken böyle genç yaşta kişilerin memur olmalarının adil olmadığını ve istihdam garantisinin toplumda adalet duygusunu yaraladığını ileri sürmektedir. Koruma altında

yetişenler için kamuda istihdam garantisini savunanların ise dezavantajlı durumda olanlara pozitif ayrımcılık yapmanın sosyal devlet olmanın bir gereği olduğu, bu çocukların topluma ve hayata kazandırılması gerektiği ve bunda da iş sahibi olmanın önemli bir etken olduğu, zaten bu şekilde işe giren sayısının toplumun geneli düşünüldüğünde çok fazla olmadığı şeklinde bir yaklaşımı benimsedikleri görülmektedir. Diğer yandan olaya koruma altında yetişen kişilerin topluma zarar vermemeleri ve toplumun huzurunu bozmamaları açısından bakarak koruma altındaki kişilerin kamuda istihdamını savunanların da bulunduğu söylenebilir.

Aslında koruma altından ayrılan kişilerin kamuda istihdam edilmeleri hem devlet açısından hem de koruma altındaki kişiler açısından çift yönlü bir fayda sağlıyor gibi görünmektedir. Bir yanda çocuklar iş sahibi olma yönünden bir fayda sağlarken diğer yandan da çocukların gerek koruma altındayken yetiştirilmesinde gerekse koruma altından ayrılınca toplum içinde izlenmesi ve rehberlik edilmesinde devletin yükü hafiflemiş olmaktadır. Böyle olunca da devletin bu çocukların herkesle rekabet ederek iş ve meslek sahibi olmalarını sağlamak için çok fazla çaba göstermesine gerek olmadığı gibi bir algı ortaya çıkabilmektedir.

3. Sonuç

Koruma altındaki çocuklar, bakım ve yetiştirilmeleri devletçe çocuk koruma kuruluşlarında ya da koruyucu aileler yanında sağlanan çocuklardır. Hayatın her alanında olduğu gibi çocuk koruma hizmetlerinde de etik sorunlarla karşılaşılması muhtemeldir. Etik, bizim herhangi bir durum karşısında doğruyu, iyi olanı ya da en uygun olanı seçmemize yardımcı olur. Bu çalışmada koruma altındaki çocuklara yönelik hizmetlerde ortaya çıkan bazı etik sorunlar örnek olaylara ve uygulamalara dayanarak tartışılmıştır. Çocukların koruma altına alınmalarına neden olan aile durumları ve dolayısıyla anne baba olma durumu, koruma altındaki çocuklarla ilgili bilgilerin gizliliği ve bu bilgilerin kimlerle ne şekilde paylaşılacağı, koruyucu aile ve evlat edinme uygulamalarında ortaya çıkan çocuğun tüm yaşamını etkileyen durumlar, koruma altında yetişen kişilere kamuda istihdam hakkı tanınması koruma altındaki çocuklarla ilgili önemli etik tartışmalardır. Bu etik tartışmalar karşısında herkesin rahatlıkla "evet" ya da "hayır" diyebilmesi kolay değildir.

Çocuk koruma hizmetleri çok boyutludur ve disiplinler arası bir çalışmayı gerektirir. Örneğin, istismara uğramış bir çocuk vakasında çocuğun sağlığının korunması yönünden tıp, ailenin ve çevrenin sosyal incelemesinin yapılması yönünden sosyal çalışma, çocuğun davranışlarının anlaşılması yönünden psikoloji, ortaya çıkan hukuksal süreç yönünden hukuk disiplinlerinin işbirliği gerekmektedir. Her mesleğin kendine özgü etik kuralları vardır. Etik ilkelerin mesleklere göre benzeşen yanları olabildiği gibi farklı yanları da vardır (Vural ve Coşkun, 2011: 70). Koruma altındaki çocuklara yönelik hizmetlerin sosyal hizmet, sağlık, eğitim, tıp gibi farklı kurum ve mesleklerin işbirliğini gerektirmesi, kurumlara ve mesleklere göre farklı etik yaklaşımlar ortaya çıkarabilmektedir. Böyle durumda meslek elemanları ve karar vericiler farklı mesleki etik kurallar karşısında çelişkiler yaşayabilirler. Örneğin, gizlilik ilkesini bir yönetici ile bir sosyal çalışmacının, bir psikologun, bir emniyet görevlisinin ya da bir hekimin aynı şekilde yorumlaması beklenemez. Ama çocuk koruma hizmetlerinde esas olan çocuk için en iyi olana karar verebilmektir. Böyle bir durumda hangi meslek elemanının ya da yöneticinin kararının daha uygun olduğuna neye göre karar verilecektir? Farklı mesleki ve kurumsal yaklaşımlar nedeniyle ortaya çıkan çelişkilerin azaltılabilmesi için disiplinler arası bir çalışmayla ortak bir çocuk koruma etiği geliştirilebilir. Böylelikle çocuk koruma hizmetleriyle ilgili etik olarak karar vermekte zorlanılan durumlar karşısında alandaki uygulayıcıların karar vermesine yardımcı olacak etik standartlar geliştirilmiş olur.

Etik sorunları azaltabilmenin bir yolu da çocuğun koruma altına alınma nedenlerinin iyi araştırılması ve koruma altına alınma kararının çok sağlam temellere dayandırılmasıdır. Bunun için alandaki sosyal çalışmacılar, çocuğun koruma altına alınmasına ya da alınmamasına yönelik kanaat bildirirken etik ve meslek etiği konularında çok iyi bilgi sahibi olmalıdır. Çünkü sosyal çalışmacılar, mesleki uygulamaları sırasında birçok etik ikilemeyle karşılaşmakta, bireysel, mesleki ve kurumsal değerler arasında denge sağlamaya çalışmaktadırlar (Çifçi ve Gönen, 2011: 149-150). Koruma altındaki çocuklara yönelik hizmetlerde çocuğun hayatını etkileyebilecek önemli mesleki kararları da genellikle sosyal çalışmacılar ve psikologlar vermektedir. Bu yüzden bu iki meslek grubunun aynı zamanda birbirlerinin mesleki etik kurallarını da çok iyi bilmeleri gereklidir. Diğer yandan koruma altındaki çocuklarla çalışan

öğretmenlerin de sosyal hizmetlerle ilgili etik ilke ve kuralların farkında olmaları görevlerini yaparken herhangi bir durumda karar vermekte zorlandıklarında onlara faydalı olacaktır.

Çocuk koruma hizmetlerinde çoğu zaman alandaki görevliler yaptıkları eylemin öncelikle mevzuata uygun olmasını istemektedirler. Mevzuata uygun davranılmakla yasal yükümlülüklerden kurtulmuş olunmaktadır ancak etik eylemler yasalarla sınırlı değildir. Herhangi bir eylemin yasal olması o eylemin aynı zamanda etik olduğunu göstermez. Etik ilkeler yıllarca süren gelişmeler sonucunda oluşurlar. Yasal düzenlemeler ise genellikle etik tartışmalardan sonra yapılır (Aydın, 2002: 9). Yasal sorumluluklar nedeniyle etik karar vermenin güçlüğü azaltmak için çocuk koruma mevzuatının etik ilke ve kurallar gözetilerek düzenlenmesi yararlı olacaktır.

Günümüzde haklar temeline dayalı etiğin koruma altındaki çocuklara ilişkin hizmetlerde daha tercih edilebilir bir yaklaşım olduğu söylenebilir (Holland, 2009: 4). Bu nedenle çocukları etkileyen kararlarda öncelikle çocuk haklarının gözetilmesinin daha uygun olacağı söylenebilir.

Kaynaklar

- Asma, T. (2008). Evlat Edinme ve Koruyucu Ailede Yasal Boyut. N. Erol (Ed.). Koruyucu Aile Evlat Edinme ve Ruh Sağlığı (ss. 123-127), Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayınları.
- ASPB (2014). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 Yılı Faaliyet Raporu. Web: http://www.aile.gov.tr/data/53fe1465369dc3053ccd5500/aile_ve_sosyal_politikalar_bakanligi_2013_yili_idar_e_faaliyet_raporu.pdf
- Aydın, İ. (2003). Eğitim ve Öğretimde Etik, Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, İ. (2002). Yöneltilmiş Mesleki ve Örgütsel Etik, Üçüncü Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2014 Eylül Ayı İstatistikleri. Web: <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/544e2899369dc318044059c3/2014Eyl%C3%BCL.pdf>
- Cevizci, A. (2008). Etiğe Giriş, İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Cılga, İ. (1986). Korunmaya muhtaçlık olgusunun sosyolojik analizi. Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7, 31-45.
- Cohen, N. A., Tran, T.V. & Rhee, S.Y. (2007). Multicultural Approaches in Caring for Children, Youth, and Their Families, USA: Pearson Education.
- Çiğci, E. G. ve Gönen, E. (2011). Sosyal Hizmet Uygulamalarında Etik Karar Verme Süreci. Toplum ve Sosyal Hizmet, 22, 149-160.
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. RG: 27.01.1995, 22184.
- Çocuk Koruma Kanunu. RG: 15.07.2005, 25876.
- Haynes, F. (2002). Eğitimde Etik (Çev. S.K. Akbaş), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Holland, S. (2009). Looked after children and the ethic of care. British Journal of Social Work Advanced Access, Vol. published August 10, 2009, pp. 1-17. <http://www.ih.com.tr/haber-cubukcu-koruyucu-aile-ile-gorustu-42279/>
- Mill, J. S. (2009). Hürriyet Üstüne (Çev. M.O. Dostel), Ankara: Liberte Yayınları.
- Pieper, A. (1999). Etiğe Giriş (Çev. V. Atayman ve G. Sezer), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Sosyal Hizmetler Kanunu. RG:24.05.1983, 18059.
- Türkeri, M. (2008). Etik Kuramları, Ankara: Lotus Yayınevi.
- Vural, Z. B. A. ve Coşkun, G. (2011). Kurumsal Sosyal Sorumluluk ve Etik. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Eletronik Dergisi, 1, 61-87.
- www.psikolog.org.tr. Türk Psikologlar Derneği Etik Yönetmeliği. Web: <http://www.psikolog.org.tr/turkey-code-tr.pdf>
- www.shudernegi.org. Sosyal Hizmet Mesleğinin Etik İlkeleri ve Sorumlulukları. Web: <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/shuetikSORUMLUGU.doc>
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı, E: 2-431, K: 2011/553, Tarih: 21.09.2011